

Recensie van *Reader, Come Home - the reading brain in a digital world*

Citaat van binnenflap: “*Wolf raises a clarion call for us to mend our ways before our digital forays colonize our minds completely*” Deccan Herald.

Voor ons ligt een bijzonder waardevol en leesbaar boek over lezen. Over oppervlakkig lezen en wat de schrijver, Maryanne Wolf *deep reading* noemt. Het boek is in briefvorm geschreven. In haar hoedanigheid als expert op het gebied van het ‘lezend brein’ (*reading brain*) heeft ze haarscherp kunnen constateren wat onze digitale afhankelijkheid kan doen met onze vaardigheid om ons op één ding langer dan vijf minuten te concentreren. Met behulp van neurowetenschap, filosofie, onderwijs, natuurkunde en literatuur onderzoekt Wolf de verschillen tussen het lezen van fysieke boeken en digitaal lezen. En haar bevindingen zijn verontrustend. Waar eerder lezers informatie als geheel verwerkten door een roman van kaptot kaptot te lezen of een groot krantenartikel tot zich te nemen, is nu onze spanningsboog miniem terwijl onze honger naar meer ‘data’ niet te stillen lijkt. Onderzoek toont aan dat we wel tot 34 gigabyte en 100.000 woorden aan informatie tot ons nemen per dag. En volgens Wolf kan het verschil wanneer je zoveel woorden in één enkel boek leest óf in talloze gefragmenteerde berichten niet groter zijn. Ze overdrijft feitelijk niet wanneer ze stelt dat we vandaag de dag lezen in korte vlagen (bursts) en van het ene onderwerp naar het andere springen. Erger nog, verspringen van app naar video naar website en weer terug veroorzaakt overstimulatie; overspoeld worden door data bronnen die om de aandacht (van het kind/jonge lezer) vechten. En dat is volgens neuro-wetenschappers een vicieuze cirkel. Die overdosis aan stimulansen activeren cortisol en adrenaline, hormonen die stress en een “vecht-of-vlucht” reactie veroorzaken en de vraag naar steeds méér. En met name kinderen (en jong volwassenen) zijn hier extra gevoelig voor en ondergaan de sterkste negatieve gevolgen.

De analyse is helder, maar wat is de remedie volgens Wolf?

Wolf benadrukt dat kinderen voorlezen van enorm groot belang is. Ze wijst op de zgn. *shared attention* waarin lezer en hoorder emotionele associaties delen. De (jonge) hoorder legt een voorraad aan van nieuwe woorden en concepten die het in kan zetten bij het ontwikkelen van leesvaardigheid.

Vervolgens stelt ze dat het beginnen moet met kinderen te leren lezen. Het is een vaardigheid die we ons eigen moeten maken en het is geen aangeboren eigenschap. Wanneer we leren lezen ontwikkelt het brein een netwerk dat is specifiek toegelegd op lezen. Groter nadruk moet volgens de auteur liggen op leesonderwijs, op remediërende maatregelen bij leesproblemen; iets wat volgens haar bewezen steeds minder gebeurt. Maar ook het thuis stimuleren van lezen is van groot belang. En door tijdgebrek en onwetendheid bij ouders gaat veel positieve input verloren.

Een volgend voordeel van grondig (leren) lezen is het vergroten van empathie (en) wat Wolf *perspective taking* noemt. Het stelt de jonge lezer in staat de wereld door andermans ogen te zien en te sympathiseren met wat een ander voelt.

De vraag die op kan komen is of Wolf terug wil naar een soort pre-digitale wereld. Nee, gelukkig stelt de hoogleraar andere prioriteiten. *Combine the best-of-two-worlds* is haar devies. Stel bewuste, geplande momenten van *deep-reading* in als buffer tegen de vloedgolf aan gefragmentariseerde woordenstromen. Maak kinderen en jonge lezers vaardig in het lezen van digitale én geprinte taal. Ieder medium heeft tenslotte z’n voordelen. (Wolf suggereert kinderen nu en dan gewoon met pen hun gedachten op papier te zetten). Op hoger niveau zou ik (wyk) willen stellen leerlingen stevige teksten te laten lezen en hen te vragen samen te vatten of hun mening te vertolken.

Naast de prikkelende analyses en (nog veel meer) adviezen die Wolf geeft is het boek een verrukking om te lezen. Noam Chomsky en Sherry Turkle, Dietrich Bonhoeffer en Marilynne Robinson, Dr Seuss en Nicholas Carr, Lewis en Shakespeare; in een verbluffende maar nooit irriterende vaart ontleent Maryanne Wolf wijsheid aan een enorm scala aan ‘experts’, daarbij steeds het gevoel gevend dat ook wij als lezers vanuit onze professie sterk betrokken zijn. Aanbevolen!

N.a.v.

Reader, Come Home, The reading brain in a digital world.
Harper, ISBN 978-0-06-2388773

Johan van Wijk
mei 2022